

AD

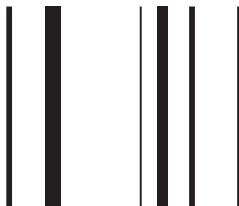

Kaufmann Desert House door Richard Neutra, 1946, Palm Springs. Foto: Wim Supply

Robie Residence door Frank Lloyd Wright, 1909, Chicago

↳ WRIGHT, SCHINDLER & NEUTRA
LEZING DOOR LUC VERPOEST

VRIJDAG 2 FEBRUARI 2007 OM 20U30
DEEL 2 VAN DE LEZINGENTRIPTIEK
IN HET KADER VAN ARCHIPELS ARCHITECTUURREIS NAAR CALIFORNIA (VS)

in 't Leerhuys, Groeninge 35, 8000 BRUGGE

“Gebouwen bestaan nu uit louter vlakken die een volume omsluiten. Met een alleen door een beschermende huid omgeven skeletconstructie ontkomt de architect nauwelijks aan deze werking van vlak en volume, tenzij hij, met een knieval voor de traditionele, op massa-behandeling ingestelde architectuur, zichzelf geweld aandoet om het omgekeerde effect te bereiken.”

Henry-Russell Hitchcock en Philip Johnson, tentoonstellingscatalogus 'The International Style', 1932.

Van John Ruskin naar Frank Lloyd Wright

De zoektocht naar eenvoudige waarden die zoveel kunstontwikkelingen stuurde in het eerste decennium van de twintigste eeuw, vindt zijn wortels in eerdere intellectuele standpunten van o.a. Pugin, Ruskin en Morris. Zij meenden dat de corruptie van de negentiende eeuwse stijlen zou worden teruggedrongen door inspirerende ambachten. Elk van deze Britse denkers walgde op zijn manier van de impact van de industriële revolutie op de sociale organisatie, op de bouwmethodes en op de morele basis van cultuur. De architect moet daarom een meester in de ambachten worden. Deze Europese Arts & Crafts beweging met imponerende volgelingen in de Art Nouveau zoals Henry Van de Velde en Victor Horta, beïnvloedde overzeese gebieden zoals de Verenigde Staten, waar de catalysator van de transformatie zonder twijfel werd belichaamd door Frank Lloyd Wright.

Wright vatte de betekenis van de situatie en slaagde erin om rond de eengezinswoning een zekere mystiek te scheppen. De Arts & Crafts idealen, geïmporteerd uit Groot-Brittannië, boden een direct antwoord op de

aard van materialen en de gesamt-kunst van decoratie en gebouw. Maar, anders dan Morris en zijn Britse tijdgenoten, snapte Wright het belang van mechanisatie. In zijn essay 'The Art & Craft of the machine' (1901) erkende hij dat de machine hier is om te blijven en dat dit niet alleen de bouwkunst, maar de hele sociale structuur zou veranderen. Zo werd Wright een link tussen de 19de eeuwse idealen en de stuwende ideeën van de latere moderne beweging in Europa.

Van Frank Lloyd Wright naar Schindler en Neutra

Via de Wasmuth-uitgaves 'Ausgeführte bauten und entwerfe' van 1910 beïnvloedt het gedachtengoed van Frank Lloyd Wright Europa. Zijn thema's van accentuering, ruimtelijk denken en ambachtelijke tekeningen en materialen worden niet alleen door De Stijl opgenomen, maar ook door de Oostenrijkse architecten Rudolf Schindler en Richard Neutra. Dankzij onderricht in 1911 en 1912 van Otto Wagner en Adolf Loos ('Ornament und Verbrechen', Raumplan) waren deze beloftevolle talenten ontvankelijk voor de filosofie van Wright. In die mate dat Schindler reeds in 1914 naar de VS trok om van 1917 tot 1920 in het bureau van Frank Lloyd Wright te werken. Neutra verliet Oostenrijk pas in 1923, na de eerste wereldoorlog en na een vruchtbare periode bij Mendelsohn, en ook hij ging bij zijn grote idool in de leer. Deze tijdsspanne verklaart waarom Neutra veel Europees is in zijn denken dan Schindler.

Wrights fenomenale productie en invloed zowel op het thuisfront (op bepaalde 'organische architecten' zoals Bruce Gough) als over de grenzen heen (op figuren zo

divers als Jørn Utzon en Carlo Scarpa), stonden zij aan zij met de adembenemende werken van Schindler en Neutra aan de Westkust. Schindler neigde naar een meer complex ontwerp, genietend van de bijzonderheden van heuvelachtige sites, eccentricie opdrachtgevers en ongebruikelijke bouwmaterialen zoals kunststof golfplaten die hij gebruikte in combinatie met onbehandeld hout. In contrast met deze schuuresthetiek, raakte Neutra meer verwickeld in een architectuur van staal, glas, transparantie en verlichting. Zijn versie van een 'health house' –een mechanisme dat geest en lichaam dient en dat het individuele op een sensuele manier linkt aan het ritme van de natuur– was het zuiverst in het Lovell Health House in Los Angeles (1927) en het Desert House in Palm Springs (1946), dat zich via een rechthoekig zwembad opent naar het omgevende landschap van cactussen, rotsen en palmen. Hier geven de minimalistische, zwevende vlakken van de International Style een duidelijke expressie als antwoord op klimaat en topografie.

De op het eerste gezicht homogene verschijningsvorm van deze stijl bleek bij nader inzien dus bedrieglijk, want de kale, vlakke vormen ervan ondergingen subtiele, aan uiteenlopende klimatologische en culturele omstandigheden aangepaste wijzigingen. Toch bracht de International Style een bepaalde mate van gelijkvormigheid met zich mee: er bestond een algemene voorkeur voor lichte bouwtechnieken, voor synthetische moderne materialen en voor gestandaardiseerde modulaire onderdelen, die gemakkelijk te produceren waren en de bouw vereenvoudigden. Skeletconstructies genoten de voorkeur boven metselwerk omwille van de hypothetische flexibiliteit van het 'plan libre'.

Het Health House van dr. Philip Lovell (1927) kan gelden als de apotheose van de International Style; de architectonische uitdrukking ervan kwam rechtstreeks voort uit het staalskelet, dat was bekleed met een lichte, synthetische huid. Het op een heuvel gelegen huis, met uitzicht over een romantisch, half wild parklandschap, roept in de asymmetrische compositie van de theatraal hangende verdiepingen tegelijk herinneringen op aan de door Wright in de jaren twintig aan de Westkust geïntroduceerde stijl. Neutra's geflirt met Europese en Amerikaanse invloeden maakt dat hij als enige in de VS wonende Europese architect in 1932 wordt uitgenodigd om deel te nemen aan de expo 'International Style' van Henry-Russell Hitchcock en Philip Johnson.

"HET BELANGRIJKSTE SYMBOOL VAN DE ARCHITECTUUR IS NIET LANGER DE MASSIEVE BAKSTEEN, MAAR DE OPEN DOOS." Henry-Russell Hitchcock en Philip Johnson

Lovell Beach House door Rudolf M. Schindler, 1926, Newport Beach. Foto's: Wim Supply

Lovell Health House door Richard Neutra, 1929, Los Angeles. Foto's: Wim Supply

Van Schindler en Neutra naar...

Sommige van de drama's van transmigratie werden reeds uitgespeeld in de dertiger jaren, wanneer architecten zoals Aalto, Niemeyer, Sakakura, Barragán en Sert geboeid waren in het vinden van vormen toegepast op lokale klimaten en levenswijzen. Het werk van vruchtbare figuren zoals Wright en Le Corbusier reflecteerden ook over een nieuwe gevoeligheid ten opzichte van natuur en genius loci. De emigratie van enkele van deze moderne meesters voegde een nieuwe dimensie toe aan het veranderingsproces. Mies van der Rohe en Walter Gropius bijvoorbeeld kwamen beiden aan in de Verenigde Staten in 1937, Mendelsohn in 1941. Zij brachten filosofieën en vocabularia met zich mee en hun aankomst gaf een immense prestige aan de International Modern Movement in Noord Amerika. Hoe dan ook, zij penetreerden een cultuur die nogal verschillend was dan hun oorsprong: zij veranderden het, maar het veranderden ook hen.

Net zoals de eerste wereldoorlog, vernietigde ook de tweede een voorafgaande sociale en economische orde. Heropbouw was nodig, maar anders dan de creatieve zoektocht naar een nieuwe wereld die het vacuüm na de eerste wereldoorlog vulde, was het optimisme in architecturale innovatie nu ondermijnd.

Ondanks de radicaal verschillende omstandigheden, was de 'Nieuwe Traditie' toch nog niet zo snel verslagen. Alle meesters van moderne architectuur leefden nog steeds en dat gold ook voor hun gedachtengoed. De internationale overwinning van de moderne architectuur strekte van Rio de Janeiro tot Sydney, van Tokio tot Beiroet, de erfenis van vooroorlogse architectuur begon de kop op te steken.

Hoewel onrechtstreeks, gaat het kat-en-muis spel van invloeden tussen Europa en de VS dus verder. Het is vooral dit gegeven dat Luc Verpoest, deeltijds hoofddocent van het Departement Architectuur, Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening (ASRO) aan de KULeuven te Heverlee en Voorzitter van Docomomo België, op 2 februari in de schijnwerper zal zetten.

Dominique Pieters

Voor de Californiareizigers: belangrijk !!!

Denk er alvast aan om uw internationale reispas of paspoort aan te vragen (dit is NIET hetzelfde als de groene identiteitskaart, zie afbeelding boven). Dit donkerrode boekje met gouden letters, binnenin voorzien van een **digitale pasfoto en een pasfoto in microperforatie**, moet persoonlijk worden aangevraagd bij de dienst reispassen van uw gemeente. Hiervoor moet twee weken leveringstermijn en €81 worden gerekend.

Foto: Danny Dekievith

PAVILJOEN TOYO ITO

Voornaam .....

Naam .....

Functie .....

Woonplaats .....

Graag betuig ik mijn steun aan de initiatiefnemer van het paviljoen van Toyo Ito, de architectuurvereniging Archipel, die pleit voor het behoud en de grondige renovatie van deze fragiele, maar grootse architectuur. Zonder twijfel dient een duurzame nieuwe brug te komen die de tijd kan trotseren en het paviljoen zijn oorspronkelijk elan teruggeeft. Het zou mooi zijn het gerenoveerde en kostbare kunstwerk als randvoorwaarde op te nemen in een architectuurwedstrijd voor de totale heraanleg van de Burg.

Handtekening .....

CA → WRIGHT, SCHINDLER & NEUTRA LEZING DOOR LUC VERPOEST

VRIJDAG 2 FEBRUARI 2007 OM 20U30
DEEL 1 VAN DE LEZINGENTRIPTIEK IN HET KADER VAN ARCHIPELS ARCHITECTUURREIS NAAR CALIFORNIA (VS)

't Leerhuys, Groeninge 35, 8000 BRUGGE

ARCHIPEL KALENDER WERKJAAR 2006-2007 | zie ook: www.archipelvzw.be

DONDERDAG 19 OKTOBER 2006 - om 20U30 -

in de VLM-zaal (voorheen Bacob-gebouw door S. Beel), Velodroomstraat 28, 8200 Brugge
NEY & PARTNERS (B) | ARCHINEERING

DONDERDAG 16 NOVEMBER 2006 - om 20U30 -

in de VLM-zaal (voorheen Bacob-gebouw door S. Beel), Velodroomstraat 28, 8200 Brugge
LENS°ASS (B) | VERSMELTENDE DISCIPLINES

DONDERDAG 7 DECEMBER 2006 - om 20U30 -

in het auditorium van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Alfons Vandemaelestraat 96, 9320 Erembodegem
DE SMET VERMEULEN ARCHITECTEN | ADRES TAFEREEL TECTONIEK

VRIJDAG 22 DECEMBER 2006 - om 20U30 -

in 't Leerhuys, Groeninge 35, 8000 Brugge
FILMAVOND | SKETCHES OF FRANK GEHRY

VRIJDAGEN 19 JANUARI, 2 EN 16 FEBRUARI 2007 - telkens om 20U30 -

in 't Leerhuys, Groeninge 35, 8000 Brugge
CASE STUDY HOUSES I door Dirk De Meyer
WRIGHT, SCHINDLER, NEUTRA I door Luc Verpoest
PROSPECTIE ARCHITECTUURREIS I door Wim Supply & Géry Vandenabeele
lezingentriptiek in het kader van Archipels architectuurreis naar California in de lente van 2007

MAART-APRIL 2007 - om 20u30 - (datum onder voorbehoud)

in de concertzaal van de Handelsbeurs, Kouter 29, 9000 Gent
ABALOS & HERREROS (E) | CONCEPTUELE COLLAGES

DONDERDAG 3 MEI 2007 - om 20u30 - (datum bevestigd - verplaatst van april naar mei !!!)

in de VLM-zaal (voorheen Bacob-gebouw door S. Beel), Velodroomstraat 28, 8200 Brugge
MACKEN & MACKEN (B)

VRIJDAG 18 MEI 2007 - om 20u30 - (datum bevestigd!!!)

in de concertzaal van de Bijloke, J. Kluykensstraat 2, 9000 Gent
DAVID ADJAYE (UK) | SOCIALE VERBEELDING

VRIJDAG 1 JUNI 2007 - om 11u00 - (datum bevestigd!!!)

in het HST-station Liège-Guillemins te Luik
WERFBEZOEK | HST-STATION LIEGE-GUILLEMINS DOOR SANTIAGO CALATRAVA
STADSBEZOEK | LUIK

VRIJDAG 15 JUNI 2007 - om 20u30 -

in 't Leerhuys, Groeninge 35, 8000 Brugge
FILMAVOND | BUILDING THE GHERKIN (SIR NORMAN FOSTER)

JUNI 2007 - om 20U30 - (verplaatst van januari naar juni - datum onder voorbehoud)

in het Concertgebouw, 't Zand 34, 8000 Brugge
DAVID CHIPPERFIELD (UK) | UITGEZUIVERD ORNAMENT

Tempelhof 21 - 8000 Brugge - tel: 050/322.420 - fax: 050/322.421 - info@archipelvzw.be - www.archipelvzw.be
Rek.nummer:750-9072064-06 - Secretariaat: ma tot vrij van 13.00 tot 16.00 uur

Voorzitter Marc Felix
Secretaris-zakelijk leider Wim Supply
Penningmeester Ignace Berten
Bestuursleden Joost Declercq, Andie Decock, Annemie Demeulemeester, Frederik Tomme, Jan Vandewalle, Géry Vandenabeele, Joost Vanhove, Michel Van Langenhove.
Artistiek leider Dominique Pieters
Secretariaat Martine Pollier

Met steun van de
Vlaamse overheid